

YASHIL

**IQTISODIYOT
va
TARAQQIYOT**

*Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik,
ilmiy, ommabop jurnal*



**"AGRAR IQTISODIYOTNI BARQAROR
RIVOJLANTIRISHDA BUXGALTERIYA HISOBİ,
IQTISODIY TAHLIL VA AUDITNING ROLI HAMDA
ISTIQBOLDAGI VAZIFALAR" MAVZUSIDAGI
XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA**

MAXSUS SON / №5

BASE **ULRICHSWEB™**
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE **OPEN ACCESS**

**НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА** **INDEX COPERNICUS**
LIBRARY.RU INTERNATIONAL

ROAD **Crossref**
ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE
**Academic
Resource
Index**
ResearchBib



74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982



2025-yil 17-18 aprel

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA
MEDITSINASI, CHORVACHILIK VA
BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI**





IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 479 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 28-fevraldagi
333/5-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.



MUNDARIJA

1-SEKSIYA: BUXGALTERIYA HISOBI, IQTISODIY TAHLIL VA AUDITNI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	12
SUT YO'NALISHIDAGI QORAMOLCHILIKDA ISHLAB CHIQRISH XARAJATLARI HISOBI VA MAHSULOT TANNARXINI HISOBLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	13
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Karimov Ikrom, Abduganieva Dildora	
MEHNAT HAQI BO'YICHA MUOMALALARDA XATO, FIRIBGARLIK VA NOQONUNIY AMALLARNI SUD BUXGALTERIYA EKSPERTIZASI USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	17
Xasanov Baxodir Akramovich	
G'ALLACHILIK KLASSTERINING TASHKILY MEZONLARINI SHAKLLANTIRISH	20
Dusmuratov Radjabbay Davlatbaevich, Ilmuratov Shavkat Maxsumovich	
KORXONA TOVAR-MODDIY ZAXIRALARI QADRSIZLANISHI AUDITINING METODOLOGIK ASOSLARI	24
Urazov Komil Baxramovich, To'rayeva Farida Rustamovna	
AGROKLASTERLAR ICHKI SOTISH JARAYONIDA TRANSFERT BAHOLARNI BELGILASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	28
Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
KONSOLIDASIYALASHGAN MOLIVYIY HISOBOTLARNI TUZISHNING BUGUNGI KUNDAGI ZARURATI.....	34
Avazov Ilxom Ravshanovich	
MOLIVYIY HISOBOTNING BARQARORLIK STANDARTLARI	37
Kurbanov Ziyat Niyazovich	
ВВЕДЕНИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ЗАТРАТ В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	41
Серекбаева Сауле Габитовна, Эшмуратов Улугбек Ташмуратович	
TOVAR-MODDIY QIYMATLIKLAR AUDITINI AUDITNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	46
Raximova Umida Rabbimovna	
AGROIQTISODIYOTNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH SHAROITIDA JORIY AKTIVLAR INVENTARIZATSIYASINI O'TKAZISH VA UNING TAHLILI USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	49
Ruziyeva Dilafruz Faxriddinovna	
INVESTITSYAVIY JOZIBADORLIKNI OSHIRISHDA INVESTITSIYA MUHITI VA UNI SHAKLLANTIRADIGAN OMILLAR	51
Abduganiyev Jahongir Behzod o'g'li, Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
QISHLOQ XO'JALIK KORXONALARIDA ASOSIY VOSITALAR HISOBINING XUSUSIYATLARI.....	55
A.I.Alikulov, M.Sh.Baxriyev, M.N. Fayzullaev	
G'ALLACHILIK KLASSTERLARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING XUSUSIYATLARI VA XORIJ TAJRIBALARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	59
Yuldashev Sherali Xaitovich, Xusanov Jaloliddin Xolmamat o'g'li, Tolibov Azamatjon Olimovich	
STRATEGIES FOR ADVANCING THE STANDARDS RELATED TO ACCOUNTING FOR FOREIGN EXCHANGE RATE FLUCTUATIONS IN UZBEKISTAN	63
Urazov K.B., Umarova Sh.K.	



BUXGALTERIYA HISOBINING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA LOGISTIKA XARAJATLARI HISOB VA HISOBOTLARINI Yuritishni Takomillashtirish.....	68
Nasim Boboev, Yorbekova Dilorom Muxammadqulovna, Umidullo Fayzullaev	
ASPECTS OF ACCOUNTING CONFIGURATION AND ORGANIZATION IN MODERN ECONOMIC SETTINGS.....	73
Hamdamova Guljahon Ablokulovna, Bahodirov Qosimxon Nasimxon o'g'li, Abdixalimov Nodirbek Abdumutal o'g'li	
ФИНАНСОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ КЛИЕНТОВ: АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ В БАНКОВСКОЙ ПРАКТИКЕ	77
Нарзиева Гузаль Бахтиёровна	
BARQAROR O'SISH MAQSADLARIGA ERISHISHDA SIRKULAR IQTISODIYOTNING AHAMIYATI VA UNI MOLİYALASHTIRISH MASALALARI	81
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
INNOVATION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSİYALARNING AHAMIYATI.....	85
Raximova Umida Rabbimovna, Elmurodova Dilnoza Farxodovna, Rasulova Sevinch Shodiyor qizi	
THE ROLE OF INTERNAL AND EXTERNAL AUDIT IN STRENGTHENING CORPORATE GOVERNANCE IN UZBEKISTAN	88
Urazov Komil Bahromovich, Oblokulov Sukhrob Usmon o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA BOSHQARUV HISOB (O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA).....	90
Hamdamova Guljaxon Ablokulovna, Shakaraliyev Avazbek Xasan O'g'li, Daniyrov Xurshid Baxtiyorovich	
АДАПТАЦИЯ ФИНАНСОВОГО УЧЕТА МНОГОПРОФИЛЬНЫХ ФЕРМЕРСКИХ ХОЗЯЙСТВ К МЕЖДУНАРОДНЫМ СТАНДАРТАМ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ	93
Ёрбекова Дилором Мухаммадқулловна, Асомиддинов Хусан Асомиддин угли, Мамадиёров Хусниддин Хасанович	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA INVENTARIZATSIYA NATIJALARI TAHLILINI TAKOMILLASHTIRISH XUSUSIYATLARI.....	97
Ruziyeva Dilafruz Faxriddinova	
ASALARICHILIK XO'JALIKLARIDA BIZNES JARAYONLARI HISOBINING NORMATIV-HUQUQIY ASOSLARI	100
Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
QISHLOQ XO'JALIK KORXONALARIDA ICHKI AUDITNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	107
Tilabov Shohruh Baxriddin o'g'li	
IQTISODIYOTNI JADAL RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN ISLOHOTLAR SHAROITIDA G'ALLACHILIK KLASTERLARINI TASHKIL ETISHNING ZARURATI, MOHIYATI VA ISTIQBOLLARI.....	111
Yuldashev Sherali Xaitovich, Pardaboyev Asror O'lmas o'g'li	
AGROKLASTERLARDA KAPITAL QO'YILMALAR HISOBINI MOLİYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	115
Abdushukurov Xondamir Botiraliyevich, Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
BANK SEKTORINING DOLZARB MUAMMOLARI VA ULARNI HAL QILISH YO'LLARI.....	120
Narziyeva Guzal Baxtiyorovna, Toshmurodova Dilbar Muzaffar qizi, Zarmaxmatov Nomozjon Boxodir o'g'li	
THE STATUS OF ACCOUNTING TODAY	123
Hamdamova Guljahon Ablokulovna, O'ktamov Nuriddin Abdumalik O'g'li, Raxmatullayev Abdullajon Murodullo O'g'li	
CHANGES IN THE STRUCTURE OF AGRICULTURE OF UZBEKISTAN AND THEIR ECONOMIC- STATISTICAL ANALYSIS.....	126
Yorbekova Dilorom Muxammadkulovna, Raxmatullayev Abdullajon Murodullo ugli	



O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH VA XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHTIRISH.....	130
Raximova Umida Rabbimovna, Abdurahmanova Jasmina Baxtiyorovna	
KORXONALARDA XARAJATLAR HISOBINING ZAMONAVIY USULLARI.....	133
Tilabov Shohruh Baxriddin o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIK KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH JARAYONLARI.....	137
Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich, Rasulberdiyev G'ayratjon Sharof o'g'li, Xusanov Shohjahon Shavxidin o'g'li, Rustamova Dildora Dunyodjon qizi	
BUDJET HISOBINING IQTISODIYOTIMIZDA TUTGAN O'RNI VA UNING O'ZIGA XOS JIHATLARI.....	143
Tuxtayev Zafar Mamatkulovich	
XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA ASOSIY VOSITALARNING TASHKILIY-USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	147
Fayzullayev Murodbek Nematullayevich, Alikulov Abdimo'min Ismatovich	
2-SEKSIYA: INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA AGRAR IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI VA UNING YECHIMLARI.....151	
KAMBAG'ALLIK MUAMMOSI, UNI BARTARAF ETISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA HOZIRGI HOLATI	152
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Aslonov Xotamjon Sharifboy o'g'li, Esirgapov Diyor Akramovich	
BULUTLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA SOLIQ HISOBOTI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	157
Uralov Baxtiyor Maxmudovich	
"YASHIL IQTISODIYOT"GA O'TISH ZARURIYATI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	162
Olmasov Umidjon G'iyosovich, Salamov Ibroxim, Nurmanov Sherzod Xujayarovich	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA CHORVACHILIK SAMARADORLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	168
Kudratov Rizo Turdibayevich	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA AGRAR IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI VA UNING YECHIMLARI.....	172
Ruziyeva Dilafruz Faxriddinovna	
"OZIQ-OVQAT ISROFI VA U BILAN KURASHISH STRATEGIYALARI"	176
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Abduqahhorov Najmiddin Sayfiddin o'g'li, Vasliddinov Behruz Vasliddinovich	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA AHOLINING IQTISODIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	182
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA AGRAR IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI VA UNING YECHIMLARI.....	185
Farhod Mahmudovich Tirkashev, Azimjon Baxodirov, Ilhom Mamatqulov	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISH ORQALI QISHLOQ JOYLARIDA AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH	190
Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Boyjigitov Kamronbekmirzo Sobirjon o'g'li, Baxriddinov Abubakir Oloviddin o'g'li	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA KICHIK BIZNESNING ROLINI OSHIRISH.....	195
Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Ollonazarova Mavlyuda Shixnazar qizi	
XIZMAT KO'RSATISHDA ELEKTRON TIJORATNI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	199
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna, Safarova Baxora Aslamovna, Bozorova Beg'ubor Tolib qizi, Murodqulova Mexrangiz Dilshodovna, Avazboyeva Ruxshona Azizovna	



CHORVACHILIKDA VETERINARIYA XIZMATLARINING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	202
Eshanqulov Sirojiddin Xakimovich	
O'ZBEKISTONDA LOGISTIK MARKAZLARNI RIVOJLANTIRISHNING HOLATI VA ISTIQBOLLARI	206
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Tursunaliyev Abdulaziz Shokirjon o'g'li, Toshniyozov Anvarbek Alisher o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGINI RAQAMLASHTIRISH: KELAJAK TEXNOLOGIYALARI	211
Farhod Mahmudovich Tirkashev, Bilolbek Quvonchbek o'g'li Boytemirov	
XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING MUHIM OMILLARI	215
Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Iymonqulova Mavluda O'rozali qizi, Raxmonberdiyev Sherzod Alisher o'g'li	
ЗАНЯТОСТЬ И СОКРОЩЕНИЕ БЕЗРОБОТИЦЫ В УСЛОВИЯХ ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ	219
Назарова М.Ш., Бердикулов Р.А.	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI SAVDOSINING RIVOJLANISH EVOLYUTSIYASI.....	226
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna	
“YASHIL IQTISODIYOT”NI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARIDA INTELLEKTUAL MULKNING AHAMIYATI	230
Farhod Mahmudovich Tirkashev, Dilnurabonu Faruxovna Amrillayeva, Muqaddas Muxamadaliyevna Xusenova	
UZUMCHILIK TARMOG'IDA IQTISODIY SAMARADORLIKKA ERISHISHDA SUVDAN TEJAMKORLIK BILAN FOYDALANISHNING IMKONIYATLARI.....	235
Salamov Ibroxim, Jonibekov Faxriddin Beknazarovich	
QISHLOQ HUDUDIDA KICHIK BIZNES SOHASINI RIVOJLANTIRISH	239
Ulmasova Oygul Baxtiyorovna	
BOZOR IQTISODIYOTIDA MULKCHILIK MUNOSABATLARINI AMALGA OSHIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	243
Farhod Mahmudovich Tirkashev, Muqaddas Muxamadaliyevna Xusenova, Dilnurabonu Faruxovna Amrillayeva	
GLOBAL BIZNESDA STRATEGIK YONDASHUVLAR	247
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna, Umrzoqov Adxam, Mirzabayev Shoxruhjon Orzumurodovich, Saidmurodov Sardor Mirsalohovich	
TADBIRKORLIKNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVATLASH TIZIMI TAHLILI	251
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Ibragimov Jahongir Ilhom o'g'li, IbragimovBotir Uktamboy o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING TASHQI SAVDO SIYOSATI.....	257
Farhod Mahmudovich Tirkashev, Inomjon Rustam o'g'li Xo'jaqulov, Sherzod Mexriddinovich Raxmatullayev	
THE SOCIO-ECONOMIC IMPORTANCE OF ACCELERATED DEVELOPMENT OF THE SERVICE SECTOR IN A MODERN MARKET ECONOMY	262
Khamdamova Nasiba Ablakulovna, Rasulberdiyev G'ayratjon Sharof o'g'li, Ro'zmatov Feruzbek Inoyat o'g'li	
“YASHIL IQTISODIYOT” TAMOYILLARINI AMALGA OSHIRISHDAGI ASOSIY VAZIFALAR	265
Xudoyberdiyev.U.X., Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna	
YOSHLAR ORASIDA KICHIK BIZNES SOHASINI RIVOJLANTIRISH.....	268
Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Ollonazarova Mavlyuda Shixnazar qizi	
O'TISH DAVRIDAGI IQTISODIYOTDA KICHIK KORXONALARNING LOGISTIKA TIZIMI	273
Farhod Mahmudovich Tirkashev, Islomjon Jamshedovich Jamshedov	
GLOBAL ISISH SABABLARI VA UNING IQTISODIY OQIBATLARI.....	278
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi, Boyjigitov Kamronbekmirzo Sobirjon o'g'li, Mirzabayev Shoxruhjon Orzumurodovich, Saidmurodov Sardor Mirsalohovich	
SERVIS XIZMATI KO'RSATISHDA CHO'L-YAYLOV CHORVACHILIGI MAHSULOTLARNI QAYTA ISHLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	282
Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Hotamov Adhamjon Asqarjon o'g'li	



AGROTURIZMNING YASHIL IQTISODIYOTDAGI O'RNI VA AHAMIYATI: O'ZBEKISTON UCHUN XORIJIY TAJRIBA ASOSIDA TAKLIFLAR.....	287
Ergashboyev Minghojiddin Jasurbek o'g'li, Yuldoshev Husniddin To'liqin o'g'li, Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
"YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TISH ORQALI IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH YO'NALISHLARI	293
Kudratov Rizo Turdibayevich	
PARRANDA TUXUMINI YETISHTIRISHDA EKOLOGIK MUHITNING IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHGA TA'SIRI.....	297
Vaslidinov Bexruz Vaslidinovich, Salamov Ibrohim, Nurmanov Sherzod Xujayarovich	
TIJORAT BANKLARIDA INTELLEKTUAL MULKDAN FOYDALANISH XUSUSIYATLARI.....	302
Farhod Mahmudovich Tirkashev, Sherzod Mexriddinovich Raxmatullayev, Inomjon Rustam o'g'li Xo'jaqulov	
CHO'L-YAYLOV CHORVACHILIGI MAHSULOTLARI SOTISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH VA TARMOQNI MODERINIZATSIYALASH	308
Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Hotamov Adhamjon Asqarjon o'g'li	
IQTISODIY TENGSIZLIK VA U BILAN KURASHISH USULLARI.....	313
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi, Mahammadahliyev Muhammadkarim, Abduzoirov Sarvarbek Sanjar o'g'li, Jumayev Azamat Uchqun o'g'li	
"YASHIL" IQTISODIYOT VA UNING O'ZBEKISTONDA BANDLIKKA TA'SIRI.....	316
Nazarova M.Sh., Berdiqulov R.A.	
SAMARQAND VILOYATIDA AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	322
Jo'raqul Rahmiddin o'g'li Yaxshiliqo, Farhod Mahmudovich Tirkashev	
O'ZBEKISTONDA "YASHIL" IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISH, RIVOJLANTIRISH VAZIFALARI VA BOSQICHLARI	327
Maryam Sharipovna Nazarova, Farhod Mahmudovich Tirkashev, Azimjon Baxodirov Ilhom Mamatqulov, Ilhom Mamatqulov	
QISHLOQDA YASHOVCHI AYOLLAR – MEHNAT RESURSLARINING ISHSIZLIK MASALALARI	332
Murtazayev Olim, Murtazayev Akbarxon Olimovich	
XXI-ASRDA SHAKLLANGAN YANGI IQTISODIYOTLAR TARKIBIDA KREATIV IQTISODIYOT PRINSIPLARI VA TURLARINING NAZARIY MASALALARI.....	336
Mamayunus Pardayev, Obid Pardayev	
ISHSIZLIKNING ZAMONAVIY SHAKLLARI VA BANDLIKNI OSHIRISHDA STRATEGIK YONDASHUVLAR.....	340
Navruzbek Azimjonovich Rajabov, Safarova Bahora Aslamovna	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA MEHNAT BOZORI TRANSFORMATSIYASINING YANGI TALABLAR DOIRASIDA TAKOMILLASHUVI	344
Pardayev Mamayunus Qarshibayevich, Pardayeva Ozoda Mamayunusovna, Babanazarova Sevara Abdunazarovna	
YANGI O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISH ORQALI KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH MUHIM VA DOLZARB MASALALARDAN BIRIDIR	348
Mirzayev Qulmamat Djonuzokovich, Mirzayev A	
QISHLOQ XO'JALIGIDA AGROTURIZM SAMARADORLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI VA ISTIQBOLLARI.....	352
Ergashboyev Minghojiddin Jasurbek o'g'li, Kudratov Rizo Turdibayevich	
XO'JALIK YURITUVCHI SubyektLARDA INSON RESURSLARINI BAHOLASH VA TAHLILIGA NAZARIY YONDASHUVLAR	358
Pardayev Mamayunus Qarshibayevich, Pardayeva Ozoda Mamayunusova, Babanazarova Sevara Abdunazarovna, Mamayunusov Temur Olimovich	



O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKOLOGIK TA'LIM VA UNI RIVOJLANTIRISH CHORA-TADBIRLARI.....	362
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi, Abduzoirov Sarvarbek Sanjar o'g'li, Solayev Sanjar Hamdam o'g'li	
MEHNAT BOZORI TRANSFORMATSIYASIDA ZAMONAVIY TALABLARDAN KELIB CHIQUADIGAN YONDOSHUVLAR.....	365
Pardayev Mamayunus Qarshibayevich, Pardayeva Ozoda Mamayunusovna, Mamayunusov Temur Olimovich	
3-SEKSIYA: QISHLOQ XO'JALIGINI RAQAMLASHTIRISH: KELAJAK TEXNOLOGIYALARI.....	369
ЦИФРОВИЗАЦИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА: ТЕХНОЛОГИИ БУДУЩЕГО.....	370
Мухамедиева Дилноз Тулкуновна, Сафарова Лола Улмасовна	
IQTISODIY-MATEMATIK MODELLASHTIRISH: MEVA-SABZAVOTCHILIK KLASSTERLARI EKIN MAYDONLARINI TAKOMILLASHTIRISH	374
Urdushev Xamrakul, Sirojiddin Eshanqulov	
BOG'DORCHILIK TARMOG'INING HOLATI VA RIVOJLANTIRISH TENDENSIYALARINING EKONOMETRIK TAHLILI	379
Akbarov Husan O'zbekxonovich, Urdushev Xamrakul, Jalilov Shoxrux Zafar o'g'li	
EMOTIONAL INTELLIGENCE IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: IMPORTANCE, DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION	383
Koshkaldal Iryna, Celms Armands, Gurskiene Virginija, Dombrovska Olena	
О МЕТОДИКЕ ОБУЧЕНИЯ УЧАЩИХСЯ РЕШЕНИЮ МАТЕМАТИЧЕСКИХ ГОЛОВОЛОМОК НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ	386
Актамова Васила Укатамовна, Ahtamova Z.U., Muradova Mexribon Sobirovna	
FIZIKA FANINING O'ZBEKISTON AGRAR IQTISODIYOTIDAGI DOLZARB MUAMMOLARINI HAL ETISHDAGI POTENTIALSIALI.....	393
R. Berdiyev, U. E. Nurimov, B. U. Amonov	
FIZIKA FANINI INTERNET TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANIB O'QITISH	397
Raximov O., Mamatkulov	
CHORVACHILIK XO'JALIKLARIDA ISHLAB CHIQUARISHNI TASHKIL ETISHDA KO'P OMILLI OPTIMALLASHTIRISH USULLARI.....	401
Mavlyanov Majid Tuychievich	
AYRIM IQTISODIY MASALALARNI YECHISHDA TAQRIBIY SONLARNING AHAMIYATI.....	406
Otoboyeva Aziza Shakirovna, Bozorboyev Komiljon Shuxrat o'g'li, Eshdaviatov Samandar Otabek o'g'li, G'aniyev Anvar Maqsud o'g'li	
ПРИМЕНЕНИЕ КОМПЛЕКСНЫХ ЧИСЕЛ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ГЕОМЕТРИИ	410
Актамова Васила Укатамовна, Ahtamova Umida Uktamovna, Mayramaliyeva Dilbar Eldorovna	
MEVA VA SABZOVOTLARNI FIZIKAVIY USULDA QAYTA ISHLASH TEXNALOGIYASI.....	417
N.Mamatkulov., M.Raxmatov., R.Berdiyev	
BEGONA O'TLAR VA ZARARKUNANDALARGA QARSHI KURASHDA ROBOTOTEXNIKA	421
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich, Otoboyeva Aziza Shakirovna, Usanov Yoqub Dilmurod o'g'li	
AQLLI SUG'ORISH TIZIMLARI YORDAMIDA SUV RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH: O'ZBEKISTON TAJRIBASI.....	425
Sulaymonov Mirobid Abdullolikhovich	
SMART TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI SOTISH: BLOCKCHAIN TEXNOLOGIYASINING QO'LLANILISHI	342
Ahtamova Vasila Uktamovna	



RAQAMLI TAHLIL YORDAMIDA O'SIMLIKLER UCHUN OPTIMAL O'SISH SHAROITLARINI YARATISH	436
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich, Otoboyeva Aziza Shakirovna, Jumayev Azamat Uchqun o'g'li, Hamdullayev Jamoliddin Feruzxon o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGIDA RAQAMLI TEXNANOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	440
N.Mamatkulov, R.Aminov	
UY HAYVONLARINI RO'YXATDAN O'TKAZISHNING ZAMONAVIY USULLARI VA ULARNING QISHLOQ XO'JALIGIDAGI IJTIMOIIY VA IQTISODIIY AHAMIYATI	443
Sulaymonov Mirobid Abduxolikovich, Usanov Rashid Sharofovich	
ISSIQXONALARNING REAL VAQT REJIMIDA BOSHQARUV MONITORING TIZIMINI ISHLAB CHIQISH, NAZORAT QILISH VA OPTIMALLASHTIRISH.....	448
Otoboyeva Aziza Shakirovna	
RAQAMLASHTIRISH VA EKOLOGIK INNOVATSIYALAR ORQALI O'ZBEKISTON QISHLOQ XO'JALIGIDA YASHIL IQTISODIYOTNI JORIY ETISH.....	454
Usanov Rashid Sharofovich	
ZARARKUNANDALAR TARQALISHINI BASHORAT QILISHDA SUN'IY INTELLEKT MODELLARI.	458
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich, Otoboyeva Aziza Shakirovna	
QISHLOQ XO'JALIGI YERLARINI GEOMETRIK MODELLASHTIRISHNI AMALGA OSHIRISHNING AMALIIY YONDASHUVI.....	462
Xaknazarova Xurshidabonu Kenjayevna	
FLUTTER ASOSIDAGI O'SIMLIKLERNI TANISH VA SOG'LOMLIGINI TAHLIL QILISH	467
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich	
FERMERLAR UCHUN MOBIL ILOVALAR: AXBOROT, TAHLIL VA MASLAHATLAR.....	471
Aktamova Vasila Uktamovna, Axtamova Umida Uktamovna	
IOT VA AI INTEGRATSIYASI ORQALI SUVNI TEJASH.....	475
Raxmatullayeva Nozima Shodiqulovna	



XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA INSON RESURSLARINI BAHOLASH VA TAHLILIGA NAZARIY YONDASHUVLAR

Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich

Iqtisod fanlari doktori, professor,
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Pardayeva Ozoda Mamayunusova

PhD, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Samarqand filiali, kafedra mudiri

Babanazarova Sevara Abdunazarovna

PhD, dotsent v.b., Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Mamayunusov Temur Olimovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Samarqand filiali, sifat nazorati bo'limi xodimi

Annotatsiya: Maqolada xo'jalik yurituvchi subyektlarda inson resurslarini baholash va tahliliga nazariy yondashuvlar bilan bog'liq masalalar yoritilgan. Bunda inson resurslarining malakasi bo'yicha, inson resurslarining yoshi bo'yicha, inson resurslarining mehnat staji bo'yicha va inson resurslarining jinsi bo'yicha qanday baholash lozimligi va uni ifodalovchi ko'rsatkichlarda nimalarga e'tibor qaratish lozimligi yoritilgan. Ushbu yo'nalishlar bo'yicha har biriga qisqacha izohlar ham berilgan.

Kalit so'zlar: inson, inson resursi, inson salohiyati, inson resurslari malakasi, inson resurslari yoshi, inson resurslari mehnat staji, inson resurslari tajribasi, inson resurslari jinsi.

Abstract: This article addresses issues related to theoretical approaches to the evaluation and analysis of human resources in business entities. It examines how human resources should be assessed based on qualification, age, work experience, and gender, as well as the key indicators to consider in each category. Brief explanations are provided for each of these areas.

Key words: human, human resources, human potential, qualification of human resources, age of human resources, work experience of human resources, human resources expertise, gender of human resources.

Аннотация: В статье освещаются вопросы, связанные с теоретическими подходами к оценке и анализу человеческих ресурсов в хозяйствующих субъектах. Рассматриваются аспекты оценки человеческих ресурсов по квалификации, возрасту, трудовому стажу и полу. Особое внимание уделено тому, на какие показатели следует обращать внимание при оценке человеческих ресурсов по данным критериям. Также даны краткие пояснения по каждому из указанных направлений.

Ключевые слова: человек, человеческие ресурсы, человеческий потенциал, квалификация человеческих ресурсов, возраст человеческих ресурсов, трудовой стаж человеческих ресурсов, опыт человеческих ресурсов, пол человеческих ресурсов.

KIRISH

Mamlakatimizda iqtisodiyotni rivojlantirish, ijtimoiy hayotni yaxshilash, aholi farovonligini oshirish evaziga kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan, aniq tadbirlarni amalga oshirishni ko'zda tutgan "O'zbekiston – 2030" strategiyasi qabul qilindi. Ushbu strategiyada belgilangan vazifalarni bajarishda inson resurslari muhim rol o'ynaydi. Shu tufayli inson resurslaridan mamlakat miqyosida – makro darajada, hududlar bo'yicha – mezo darajada, xo'jalik yurituvchi subyektlar bo'yicha – mikro darajada o'rganish va ulardan samarali foydalanishni yo'lga qo'yish lozim bo'ladi. Mazkur maqolada xo'jalik yurituvchi subyektlarda inson resurslarini baholash va tahliliga nazariy yondashuvlar bilan bog'liq masalalar yoritilgan. Chunki inson resurslarining asosiy samarali



faoliyati mikroiqtisodiyot darajasida namoyon bo'ladi. Shu nuqtai nazardan mazkur mavzu bugungi kunda o'ta dolzarb hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Xo'jalik yurituvchi subyektlarda inson resurslarini baholash va tahliliga nazariy yondoshuvlarni yozish jarayonida bir qancha metodologik yo'nalishlardan, xususan, miqdor va sifat, induksiya va deduksiya, makon va zamon, tahlil va sintez, mantiqiy tahlil, kreativ yondoshuv kabi metodologik uslublardan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xo'jalik yurituvchi subyektlarda inson resurslarini baholash va tahlil qilishda o'ziga xos yondoshuv mavjud. Bir yo'nalish – ulardan samarali foydalanishga qaratilgan bo'lsa, ikkinchi yo'nalish – samarasiz faoliyat olib borayotgan, jamoaning ishini orqaga tortayotganlar ishini ob'ektiv baholab, ularni ishdan bo'shatish yoki rotatsiya qilish masalasini ko'zda tutadi. Inson resurslaridan samarali foydalanishga qaratilgan ishlar, eng avvalo, tegishli xodimlarni shakllantirish bilan bog'liqdir. Buning uchun korxonaning faoliyat yo'nalishiga mos va zarur bo'lgan kadrlarni tanlab olish lozim. Zarurat tug'ilganda esa, kadrlarni o'qitish va tayyorlash ham muhim tadbirlardan biri hisoblanadi.

Ishning samaradorligini ta'minlash uchun kadrlarni rag'batlantirish, ularning faoliyatini yuqori natijalarga yo'naltirish maqsadida samarali motivatsiya tizimini joriy etish maqsadga muvofiqdir. Shu bilan birga, xo'jalik yurituvchi subyektlarda inson resurslarini baholashda tashkilotning bugungi talablariga mos kelmaydigan xodimlarga o'z vaqtida tegishli munosabat bildirish ham muhim chora-tadbirlar qatoriga kiradi. Zero, hozirgi keskin o'zgarishlar davrida ayrim kasblar jamiyat uchun dolzarbligini yo'qotmoqda. Ularni qayta tayyorlash imkoniyati bo'lmagan hollarda esa, eng maqbul yechim – ularni ishdan bo'shatishdir.

Inson resurslarini ishga qabul qilish, ulardan foydalanish va ishdan bo'shatish jarayonlari ham mavjud sharoitdan kelib chiqib, turlicha yondoshuvlarni talab qiladi. Bunda, birinchi navbatda, xodimlarning umumiy soni aniqlanadi. So'ngra ushbu ko'rsatkichlar turli yo'nalishlarda quyidagi mezonlar asosida tahlil qilinadi:

Inson resurslarining malakasi bo'yicha:

- oliy ma'lumotli;
- o'rta maxsus ma'lumotli;
- o'rta ma'lumotli;
- to'liqsiz o'rta ma'lumotli.

Inson resurslarining yoshi bo'yicha:

- pensionerlar;
- 51–60 yoshdagilar;
- 41–50 yoshlilar;
- 31–40 yoshlilar;
- 18–30 yoshlilar;

yoshlar, ya'ni 18 yoshgacha ishlaydiganlar.

Inson resurslarining mehnat staji bo'yicha:

- korxonada 3 yilgacha faoliyat ko'rsatganlar;
- korxonada 5 yilgacha faoliyat ko'rsatganlar;
- korxonada 10 yilgacha faoliyat ko'rsatganlar;
- korxonada 15 yilgacha faoliyat ko'rsatganlar;
- korxonada 20 yilgacha faoliyat ko'rsatganlar;
- korxonada 25 yilgacha faoliyat ko'rsatganlar;
- korxonada 30 yil va undan ortiqcha faoliyat ko'rsatganlar.

Inson resurslarining jinsi bo'yicha:

- erkaklar;
- ayollar.

Yuqoridagi ko'rsatkichlar bo'yicha aniq raqamlar asosida qiyosiy tahlil qilinadi. Ularning umumiy hajmi topiladi, tarkibiy tuzilishi shu yo'nalishlar bo'yicha aniqlanadi. Ushbu ko'rsatkichlarning qator yillarga dinamikasi ham o'rganilib, aniq tahliliy xulosalar chiqariladi. Bu esa, inson resurslaridan samarali foydalanish bo'yicha tegishli boshqaruv qarorlarini qabul qilish va ularni amalga oshirish bo'yicha chora-tadbirlarni ishlab chiqish imkonini beradi.

Xo'jalik yurituvchi subyektlarda inson resurslarini baholashda o'ziga xos yondoshuv shundan iboratki, shu yo'nalishlar bo'yicha xodimlarning tarkibiy tuzilishi va ulardagi yillar davomidagi o'zgarishlar aniqlanadi va shular asosida tegishli xulosalarga kelinadi.



Inson resurslarining malakasi bo'yicha taqsimlanishi odatda bir necha kategoriyalarga bo'linishi mumkinligini e'tirof etdik. Ushbu inson resurslari haqida ma'lumot berish uchun bir qancha yo'nalishlarni qarab chiqish lozim bo'ladi. Hozirgi zamon nuqtai nazaridan qaraydigan bo'lsak, birinchi galda kadrlar texnik va texnologik malakaga ega bo'lishi kerak. Bu malaka insonning muayyan texnik sohadagi (masalan, IT, muhandislik, raqamlashtirish, innovatsion texnologiyalarni yaratish) bilim, ko'nikma va tajribalarini o'z ichiga oladi.

Inson malakasi o'zini, jamoani boshqaradigan salohiyatga ega bo'lishi lozim. Mana shu malaka rahbarlar va menejerlar uchun muhim bo'lib, jamoani boshqarish, strategik qaror qabul qilish, loyiha boshqarish va moliyani boshqarish qobiliyatlarini o'z ichiga oladi. Davlat miqyosida keng hudud mavjud. Shu tufayli har bir hududning rivojlanishini ta'minlaydigan malakali kadrlar kerak bo'ladi. Chunki hududlarning o'ziga xos jihatlari mavjud.

Bugungi kunda inson resurslari mahalliy va global bozorlar uchun xos bo'lgan, doimiy rivojlanishni ta'minlaydigan va siyosatga malakali yondosha oladigan bilimli kadrlarning shakllanishini ham taqozo qiladi. Buning uchun kadrlar ijodiy va analitik malakaga ega bo'lishligi ham lozimdir. Masalaga kreativ yondoshish va tahlil qilish qobiliyati, ya'ni muammolarni hal qilish, yangi ko'pvariantli g'oyalarni ishlab chiqish va ularni hayotga tatbiq etish uchun ham zamonaviy bilimga ega bo'lgan serqirra kadrlarni shakllantirish ham hayotiy zaruriyatdir.

Inson resurslari malakasining turli darajalari ijtimoiy masalalarni ham hal qiladigan salohiyatga ega bo'lishni taqozo qiladi. Bunda jamoada band xodimlarning qobiliyatlari nafaqat ishlarini tashkil etish, balki, o'zaro hamkorlik orqali mavjud muammolarni hal etish kabi jarayonlarni ham o'z ichiga oladi. Bunda nafaqat ta'lim va ta'limga oid malaka, balki o'ziga xos bo'lgan tajriba ham yetarli bo'lishi kerak. Ish faoliyati bilan birga har bir xodim bo'sh vaqtini samarali o'tkazish, kasbini uzluksiz takomillashtirib borish orqali bilim olish va shu orqali har bir inson qobiliyatini rivojlantirib boradigan bo'lishi lozim. Shu yo'l bilan inson resurslarining malakasini oshirishga, jamoaning jipslashuviga va tashkilotlarning samaradorligini oshirishga erishiladi.

Inson resurslarining yoshi va mehnat staji bo'yicha tajribasi tashkilotlarda kadrlar ta'minoti, ularning boshqarilishi va rivojlantirilishi uchun muhim ahamiyatga ega. Mazkur tajribalar bir necha asosiy yo'nalishlarda amalga oshiriladi. Eng avvalo yoshlarni o'ziga munosib ishga jalb qilishni tashkil etish kerak bo'ladi. Tashkilotlar yosh mutaxassislarni ishga qabul qilishda maxsus dasturlar va stajirovka imkoniyatlarini taklif etishlari, ularni shu yo'nalishda uzluksiz tarbiyalab borishlari lozim bo'ladi. Bu yoshlarga o'z iqtidorlarini namoyon qilishlari uchun imkoniyat yaratishni va ularni rivojlantirishni o'z ichiga oladi.

Tashkilotlar yosh xodimlarning individual rivojlanish dasturlarini ishlab chiqishlari, treninglar, seminarlar hamda master-klasslar tashkil qilishlari ham lozim. Bu ularga kasbiy salohiyatini oshirishda yordam beradi. Shu yo'l bilan kadrlar salohiyatini va korxonalar quvvatini ham rivojlantirish imkoniyatlari yaratiladi. Bunda kadrlarning ko'nikmalari ham muhim ahamiyatga ega. Shu tufayli mazkur korxonada ishlaydigan xodimlarning ish stajiga qarab taqsimlanishidagi mantiq shunga – ya'ni tajribaning ortib borishiga – qaratilgandir. Yosh xodimlar bilan o'zaro aloqa va ko'nikma almashish, ularning talab va ehtiyojlarini tinglash samarali o'zgarishlarga olib keladi. Chunki ular bilan yonma-yon uzoq yillar ishlagan tajribali kadrlar bu yo'lni bosib o'tgan bo'ladi.

Hozirgi kunda mamlakatimizda turli tabaqadagi kadrlarni ish bilan ta'minlash masalasiga ham alohida ahamiyat berilmoqda. Jumladan, nogironligi bo'lgan insonlarni o'qitish va ularni ishga joylashtirish masalasi ham kun tartibidagi masalalardan biridir. Bunday sharoitda yoshlar uchun ish joyida tegishli muhitni yaratish katta ahamiyatga ega. Yoshlar tarkibida kar-soqovlar, ko'rlar va boshqa nogironligi bor insonlar bo'lsa, ularni tajribali ustozlar orqali muhitga va erkin muloqotga moslashtirish ham lozim bo'ladi. Bunda har xil yoshdagi xodimlarning o'zaro munosabatlari va ta'lim vositalarini ish jarayonida qo'llash muhim hisoblanadi.

Hozirgi paytda dunyo miqyosida kadrlarni saqlashga katta e'tibor qaratilmoqda. Masalan, Yaponiyada korxona egalari xodimlarni umrbod ishga qabul qiladi. Bu insonlar uchun juda katta motivatsiya hisoblanadi. Ular butun kuch va salohiyatini safarbar qilgan holda ishlashga kirishadilar va sadoqat bilan mehnat qiladilar. Yosh mutaxassislarni tashkilotda uzoq muddat ishlatish uchun ularning mehnat sharoitlarini yaxshilash, manfaatlarini hisobga olish va uyg'unlashtirish ham samarali faoliyat uchun juda muhimdir. Shu tufayli uzoq yillardan buyon ishlab kelayotgan xodimlarni e'zozlab, hurmatini joyiga qo'yish lozim. Chunki ular yoshlarga har tomonlama ibratdir.

Hozirgi paytda inson resurslari sohasida yoshlarni ham ardoqlash, ularga kattalarning tajribasini o'rgatish, ularni jamoaga moslashtirish ishlarning samaradorligining oshishida juda muhimdir. Ularning ijodiy faoliyati, iqtisodiy samaradorligi va tashkilot hayotiga ko'nikib ketishi ushbu tizimda ulkan muvaffaqiyatga erishishning asosiy omillaridan biridir. Shu tufayli har bir korxonada mehnat jamoasida sog'lom muhitni yaratish ishning natijadorligi uchun katta ahamiyatga ega.

Inson resurslarining jinsi bo'yicha ham o'ziga xos xususiyatlari mavjud. Bu xususiyatlar bir necha asosiy jihatlarni o'z ichiga oladi. Ular tadbirkorlikda, tashkilotchilikda, muammolarni hal qilishda, jamoani boshqarishda va jamoa faoliyatini tashkil etish kabi sohalarda namoyon bo'ladi.

Odatda, ayollar va erkaklarning moslashuvchanlik uslubi farqlanadi. Ayollar ko'proq ehtiros, hissiyot va intonatsiyaga moyil bo'ladilar. Shu tufayli ularning asosiy e'tibori ham shu jihatlarga qaratiladi. Erkaklar esa ehtirolardan ko'ra ko'pincha to'g'ri va aniq ma'lumotlar asosiga tayangan holda xulosalar chiqaradilar.



Erkaklar bilan ayollar o'rtasidagi munosabatlar raqobat va hamkorlikda ham o'ziga xos tarzda farqlanadi. Erkaklarda raqobatchilik hissi kuchliroq bo'lsa, ayollar ko'proq jamoa bo'lib ishlash va hamkorlikka intiladilar. Bu xususiyatlar jamoa rivojlanishida o'ziga xos natijalarni beradi: raqobat boshqalarga nisbatan kuchli bo'lish istagini uyg'otadi, jamoaviylik esa ayollar tomonidan to'liq safarbarlikni ta'minlaydi. Shu ikki omil tashqi muhitga nisbatan ichki muhitni mustahkamlash imkonini beradi. Bu esa korxona rivojlanishining muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Ko'rinib turibdiki, jamoada ayollar bilan birga erkaklarning ham ishtiroki muvoffaqiyatning muhim ichki omilidir. Shu yo'nalishda turli muammolar hal qilinadi. Erkaklar odatda dalillarga, mantiqiy fikrlarga va tahlillarga asoslangan holda muammolarni hal qiladilar. Ayollar esa jarayonlarga ijodiy yondoshib, innovatsion yechimlar orqali masalalarni yengilroq hal qilish usullarini qo'llashga intiladilar.

Inson resurslarining jinsiga qarab yetakchilik (liderlik) uslubi ham farqlanadi. Erkaklar ko'proq avtoritar va nizoga yo'naltirilgan liderlik uslubini afzal ko'rsalar, ayollar odatda itoatkor, qo'llab-quvvatlovchi va murosaga asoslangan liderlik uslubini tanlaydilar. Ko'rinib turibdiki, yetakchilik ham jinsiy farqlarga qarab turlicha namoyon bo'ladi. Biroq har ikkala holatda ham liderlik uslublari ish stajining ortishi va tajribaning ko'payishi bilan takomillashib boradi.

Kasblar ham jinsiy holat bilan bog'liq jihatlarga ega bo'lishi mumkin. Ayrim soha va kasblarda jinsga nisbatan ijtimoiy stereotiplar mavjud. Masalan, texnik, muhandislik va IT sohalarida odatda erkaklar ko'pchilikni tashkil qiladi. Ayollar esa ko'proq xizmat sohasida, ijodiy yo'nalishlarda, tibbiyot (hamshiralik va boshqa tibbiy xizmatlar) va ta'lim sohalarida faoliyat yuritishni ma'qul ko'radilar.

Shuni alohida qayd etish lozimki, ayollar, odatda, ish bilan birga oilaviy tashvishlari ko'pligi bilan ham ajralib turadilar. Agar bolalari yosh bo'lsa, ayollar ishdan ko'ra ko'proq oila masalalari haqida tashvishlanadilar. Bu esa ularning ish samaradorligiga ma'lum darajada ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu tufayli bu kuzatishlar umumiy tendensiyalar asosida bo'lib, alohida hollarda farqli bo'lishi mumkin.

Tashkilotlarda jinsga qarab mehnat resurslarini to'g'ri boshqarish, erkak va ayol xodimlarning imkoniyat va o'ziga xos jihatlarni hisobga olgan holda yondashish, har ikki jins vakillarining faoliyati samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot davomida olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, inson resurslarini baholashda faqat statistik ko'rsatkichlarga tayanish bilan cheklanib qolmasdan, ularning kasbiy salohiyati, ijtimoiy moslashuvi, kreativ va analitik yondashuv qobiliyati, hududiy va sektorlararo farqlari kabi ko'plab omillarni ham hisobga olish zarur. Xodimlarning yoshi, malakasi va ish stajiga qarab ularni motivatsiyalash, qayta tayyorlash, rotatsiya qilish yoki boshqa lavozimlarga moslashtirish kabi chora-tadbirlarni amalga oshirish tashkilotning umumiy raqobatbardoshligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, inson resurslarini gender nuqtai nazaridan tahlil qilish va ularning faoliyatdagi o'ziga xos yondashuvlarini e'tiborga olish ham muhimdir. Ayollar va erkaklarning liderlik uslublaridagi farqlar, ijodiy va mantiqiy yondashuvlar, ijtimoiy rol va mas'uliyatdagi tafovutlar – bularning barchasi inson resurslarini kompleks boshqarishda hisobga olinishi kerak bo'lgan omillardir.

Mazkur tadqiqot asosida berilayotgan asosiy tavsiya shuki, inson resurslarini boshqarishda yondashuvlar yanada tizimli, chuqur tahliliy va kelajakni hisobga olgan holda amalga oshirilishi lozim. Bunda analitik yondashuv, statistik tahlil, ilg'or xalqaro tajribalar, ijtimoiy-psixologik va madaniy omillar uyg'unligida yondashish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, raqamli transformatsiya, kreativ iqtisodiyot va barqaror rivojlanish sharoitida inson kapitali eng ustuvor strategik resurs sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Karimov I.A. O'zbekiston – bozor munosabatlariga o'tish yo'lida. – T.: O'zbekiston, 1993.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "O'zbekiston – 2030" strategiyasi. – T.: 2023.
3. Fayzullayev A.A. Inson resurslarini boshqarish: nazariya va amaliyot. – T.: Iqtisodiyot, 2022.
4. Tursunov B.O. Kadrlar salohiyatining iqtisodiy tahlili. – T.: Ilm ziyo, 2020.
5. Abdurahmonov Q.X. Mehnat iqtisodiyoti va sotsiologiyasi. – T.: Iqtisodiyot, 2018.
6. OECD (2020). Human Resource Management: Modern Approaches in the Public Sector. Paris: OECD Publishing.
7. Armstrong M. Armstrong's Handbook of Human Resource Management Practice. – London: Kogan Page, 2022.
8. O'zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi (2023-yilgi yangi tahrir). – T.: Adolat, 2023.
9. Davlat statistika qo'mitasi. "O'zbekiston Respublikasida bandlik va mehnat bozori ko'rsatkichlari" – T.: 2024.
10. Ulmasov M., Sattorova S. Inson kapitali va innovatsion iqtisodiyot. – T.: Fan va texnologiya, 2021.



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. aprel. maxsus son / № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
